

6. Четвероногие доктора или что такое пет-терапия. URL: <http://newfs.info/lib/artikle4/712/730/>.
7. Что такое пет-терапия. Медпортал. URL: <http://medportal.ru/mednovosti/main/2014/10/31/584pet/>.
8. Zisselman M.H., Rovner B.W., Shmueli Y., Ferrie P. A Pet Therapy Intervention with Geriatric Psychiatry Inpatients. American Journal of Occupational Therapy. 1996. January. Vol. 50. Pp. 47–51.
9. Конспект тематичного заняття для старшої групи «Тварини – наші друзі» із супровідною мультимедійною презентацією (розроблені спеціалістами БО «БФ «Щаслива лапа»), а також тематичні конспекти (розроблені та надіслані педагогами під час проведення I Всеукраїнського заняття доброти) URL: <https://is.gd/Kfbt31>.

В.П. Кисільова-Біла,

Ю.О.Баруліна

СТАНОВЛЕННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ НА ОСОБИСТІСНОМУ РІВНІ – ВИМОГА КОМПЕТЕНТІСНОЇ ОСВІТИ

Для сучасного швидкозмінного світу велике значення для людини мають такі вміння, як вміння жити разом, вміння вчитися, вміння діяти та вміння бути. За цими чотирма напрямками, які науковці називають «стовпи» освіти ХХІ століття, будується сучасна компетентнісна освіта в усіх країнах світу.

Становлення творчої особистості у таких умовах вимагає від науковців-дослідників даної проблеми, від викладачів та вчителів, від усіх, хто має безпосереднє відношення до цього процесу, врахування такого суттєвого чинника – працювати необхідно з людиною (дитиною, підлітком, студентом) не на індивідуальному рівні (врахування інтелекту людини, операційної успішності, виконання запланованих функцій), а на особистісному рівні.

Особистісний рівень передбачає тримати в полі зору життєві смисли, особистісну самоорганізацію та особистісні функції людини, якій ми сприятимемо у становленні її як особистості творчої. Це повинен обов'язково враховувати викладач вищої педагогічної школи сьогодні, коли в його

педагогічній діяльності поєднуються тенденції до зростання її наукоємності і посилення суб'єктивно-авторської позиції педагога. У зв'язку з цим, проблема становлення творчої особистості набула нових напрямків у дослідженнях педагогічного і методичного спрямувань. Одним із них є посилення уваги дослідників до питань моделювання структури творчої особистості. Мова йде про створення універсальної моделі творчої особистості (учня, студента, вчителя), яку б можна було «помістити» в різні альтернативні системи навчання і знаходити дієві чинники, які впливають на процес становлення творчої особистості.

Відомо, що математика дає змогу з єдиних позицій поглянути на об'єктивну реальність, на процес дослідження. Дослідження, яке побудоване з використанням математики як універсальної методології пошуку прийомів і засобів пізнання, як слушно зауважує доктор фізико-математичних наук Н. Х. Розов, характеризується особливою формою активності дослідника, який пізнає і який засобами абстракцій високого рівня не тільки конструює існуючі стани об'єктивної реальності, а й прогнозує їхні зміни і розвиток у майбутньому [4, с. 156]. Саме з вище означеної позиції сутності процесу педагогічного дослідження здійснимо побудову універсальної моделі творчої особистості.

Узагальнюючи сучасні дослідження психологів, педагогів і перш за все дослідження В. І. Андрєєва, О. Н. Луки, Н. В. Кичук, Н. Т. Петровича, Я. О. Пономарьова, М. М. Потапшика, С. О. Сисоєва виділяє творчі якості особистості, які сприяють успіху людини в творчій діяльності і характеризують спрямованість особистості на творчу діяльність, її характерологічні особливості, творчі уміння, індивідуальні особливості психічних процесів.

На її думку, формування творчої особистості учня повинно передбачати не тільки посилений розвиток певних психічних процесів, творчих умінь, а й розвиток мотивів, характерологічних особливостей, які, інтегруючись з психічними процесами й творчими вміннями, зумовлюють здатність особистості до творчості. Для дослідження процесу формування творчої

особистості вона вводить поняття творчих можливостей учня. Творчі можливості учня розглядаються як такі, що відображають індивідуальні особливості розвитку і прояву творчих якостей його особистості і зумовлюють його здатність до творчості. Водночас, зазначає С. О. Сисоєва: «творчі можливості – це відносно самостійна, динамічна система творчих якостей особистості, пов'язана з інтелектом, умовами розвитку, яка формується, розвивається та проявляється в творчій діяльності, і забезпечує розвивальну взаємодію особистості з оточуючою дійсністю. Творчі можливості особистості реалізуються не тільки в предметній діяльності, а й в процесі всього життя, саморегуляції як засобу самоствердження, самовираження та саморозвитку» [6, с. 64].

При такому підході творчі можливості є сукупністю творчих якостей особистості, деякі з них (творчі уміння і індивідуальні особливості психічних процесів) мають подвійну природу: з одного боку – вони вроджені, а з іншого – визначаються умовами розвитку, навчання та виховання. Саме в цьому й полягає складність у розробці моделі творчої особистості, яка повинна відображати як вроджене, так і надбане в її структурі. Таким чином, творчі можливості, як і здібності, не представлені у готовому вигляді. Вони формуються і розвиваються в процесі діяльності на основі задатків і вроджених анатомо-фізіологічних особливостей.

«Творча особистість – це креативна особистість, яка внаслідок впливу зовнішніх факторів набула необхідні для актуалізації творчого потенціалу людини додаткові мотиви, особистісні утворення, здібності, що сприяють досягненню результатів в одному чи кількох видах творчої діяльності [6, с.67].

Під креативною будемо розуміти таку особистість, яка має внутрішні передумови (особистісні утворення, специфіку когнітивної сфери, нейрофізіологічні задатки), що забезпечують її творчу активність, тобто не стимульовану ззовні пошукову та перетворюючу діяльність. Таким чином, детермінантою творчої активності особистості виступає її креативність.

У сучасних умовах сприяти становленню творчої особистості необхідно на особистісному. У зв'язку з цим, великого значення набуває, в описаній моделі, підсистема характерологічних рис особистості. Організація навчання учнів, студентів, яка не враховує запити його особистості, вступає у суперечності з новим станом і динамічністю змін у житті нашого суспільства, сучасними вимогами до праці, індивідуальним і творчим характером діяльності спеціаліста будь-якого фаху.

Отже, урахування характерологічних рис особистості в організації навчально-виховного процесу загальноосвітнього закладу – обов'язкова вимога компетентісної освіти, як освіти особистісно діяльнісної, результативної.

Позитивні результати й недоліки у використанні універсальної моделі творчої особистості, «розміщеної» в систему знанієвої парадигми навчання на всіх рівнях (учень, студент, вчитель) – це вже пройдений етап, як на науковому так і на практичному рівнях.

Про те, що ця модель в умовах компетентісної освіти може зазнати деяких змін у наповненні творчими якостями системи творчих можливостей особистості, ми висловили своє припущення щодо підсистеми характерологічних рис особистості і провели дослідження на психолого-педагогічному факультеті Криворізького державного педагогічного університету.

Підготовка майбутнього вчителя початкових класів, його становлення як творчої особистості в умовах особистісно орієнтованої освіти залежить від того, що вкладають вчені в розуміння сутності особистісно орієнтованої освіти. Про особистісно орієнтовану освіту мову ведуть у різних значеннях і, зокрема, як про створення в освітньому процесі ситуацій, які б «запускали» механізм функціонування і розвитку особистості, тобто ставили учнів у позицію, коли вони самі і свідомо приймають рішення, висловлюють свою точку зору, беруть на себе відповідальність, тобто тренують свої моральні сили (наукова школа д.пед.наук В. В. Серікова).

В основу моделі особистісно орієнтованої освіти, розробленої В. В. Серіковим, покладена ідея відомого психолога С. В. Рубінштейна, згідно якої сутність особистості проявляється в її здатності займати певну позицію. Особистість – це не набір заданих якостей, а здатність людини «бути особистістю», тобто проявляти свої відношення до світу і самого себе [5, с.26].

Головною умовою прояву особистісної функції учнів в освітньому просторі є створення особистісно орієнтованої ситуації (навчальної, пізнавальної, життєвої). Особистісно орієнтована ситуація – це така ситуація, в якій необхідно проявити особистісні функції, тобто учень попадає в таку ситуацію, коли необхідно шукати смисл, подумати про себе, побудувати образ і модель свого життя, вибрати творчий варіант розв'язання проблеми, дати оцінку факторам і т.д.

Входження майбутнього вчителя в парадигму педагогічної діяльності з особистісною орієнтацією передбачає послідовне «вростання» в філософію створення особистісно орієнтованої педагогічної ситуації – своєрідного освітнього простору, що передбачає обов'язкове входження особистісного рівня розвитку учнів. Майбутньому вчителю, якому так багато сьогодні пропонують різних педагогічних і психологічних теорій та ідей, нелегко рефлексувати власну концептуальну належність, визначити, в рамках якої концепції особистісно орієнтованої освіти він діє і розвивається сам як професіонал. З цією метою зауважимо, що позиційно-дидактична концепція особистісно орієнтованої освіти (на відміну від змісту освіти взагалі, який передбачає оволодіння людиною різними видами досвіду: знанієвого, операційного, творчого, соціального та ін.) передбачає включення в зміст освіти особистісного досвіду – досвіду діяти, проявляти себе як особистість.

Незважаючи на те, що особистісно орієнтовані ситуації є досить індивідуальними, існують деякі принципові умови, які повинні бути обов'язково дотримані під час їх створення. Це по-перше: вчитель зобов'язаний знати життєві проблеми дітей і будувати навчальну ситуацію в контексті цих проблем; по-друге: освітній процес повинен носити характер рефлексивного смислопошукового діалогу;

по-третє: повинні бути створені умови для творчого самовиявлення учня в грі, миследіянні, змаганні, конфлікті.

Спрямованість підготовки майбутнього вчителя початкових класів до педагогічної діяльності в умовах особистісної орієнтації в навчанні учнів математиці не означає, що треба змінювати структуру базового навчального плану чи державні освітні стандарти. Мова повинна йти лише про зміну інтерпретації та композиції змісту освіти, про встановлення пріоритету особистісно орієнтованих компонентів змісту освіти по відношенню до всіх останніх. Тобто мова йде про те, як допомогти майбутньому вчителю навчитися органічно поєднувати дві системи – викладання конкретного предмета (математики) і роботу з особистісною сферою учня. Якщо перша складова – це є спеціальність, спеціалізація кожного конкретного вчителя, то друга – суть його професії – інваріантна складова власне педагогічної діяльності вчителя. На думку дослідників проектування професійної педагогічної освіти В. А. Болотова, Є. І. Ісаєва, В. І. Слободчікова в сучасному педагогічному вузі майбутнього вчителя навчають спеціальності, а не професії.

Підготовку вчителя необхідно вести у відповідності до відомого психологічного принципу – для успішного формування певного типу діяльності суб'єкт повинен виконувати діяльність, яка за своїм психологічним змістом адекватна тій, що формується. У відповідності до цього, підготовку майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в умовах особистістю орієнтованої освіти необхідно спрямувати на формування у студентів особливого роду орієнтації в педагогічному середовищі, яка б передбачала самовизначення у відношенні смисла педагогічної діяльності. Для цього студенти повинні ознайомитися з різними можливими варіантами професійно-особистої (авторської) позиції вчителя та обрати будь-яку із них або побудувати власну модель професійної поведінки. З цією метою у змісті педагогічної освіти виділяються два аспекти. Перший передбачає засвоєння концептуальних ідей, категорій і прийомів особистісно орієнтованої освіти. Другий полягає в між

суб'єктивному спілкуванні студента й викладача, в результаті чого формується особистісний компонент професійного досвіду.

Дослідження вчених-дослідників особистісної парадигми освіти і наші спостереження особистісної орієнтації викладання спеціальних предметів (математики) в педагогічних закладах приводять до висновку, що ця проблема потребує глибокої структурно-дидактичної та психологічної перебудови процесу викладання предметів учительської спеціальності. У рамках позиційно-дидактичної системи особистісно орієнтованої освіти пошук необхідно спрямувати на розкриття нового смислу власне проблем математики в контексті їх педагогічного бачення.

Таким чином, сприяння становленню творчої особистості в умовах компетентнісної освіти повинно відбуватися не на індивідуальному рівні, а на особистісному і передбачати:

- розуміння сутті особистісно орієнтованої парадигми освіти;
- володіння технологією практичної діяльності та її застосуванню (у нашому випадку позиційно-дидактична модель В. В. Сєрікова);
- створення особистісно орієнтованих педагогічних ситуацій – головної умови прояву особистісних функцій учнів в освітньому просторі;
- виявлення впливу прояву особистісних функцій учнів на формування творчих якостей його особистості (підсистема характерологічних рис особистості).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности. Казань: Изд-во Казанского университете, 1988. 228с.
2. Гульчевская В.Г. Педагогические основы личности ориентированного образования: модульное пособие. Ростов-на-Дону: Изд-во Ростовского ИПКИПРО, 2002. 47с.
3. Кисільова-Біла В.П. Розвиток характерологічних рис особистості – необхідна умова становлення творчої особистості в умовах компетентнісної

освіти. Педагогіка вищої та середньої школи: Зб.наук.праць, Кривий Ріг, 2016. Вип.47. С.247 – 251.

4. Розов Н.Х. Гуманитарная математика. Известия Международной славянской академии образования им.Я.А.Коменского. 2004. №2. С.153-159.
5. Сериков В.В. Образование и личность. Теория и практика проектирования педагогических систем. М: Издательская корпорация «Логос», 1999. 272 с.
6. Сисоєва С.О. Педагогічна творчість: [монографія]. Х.-К.: Книжкове видавництво «Каравела», 1998. 150 с.

О.В. Кирик

ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Сучасний світ науки активно розвивається в умовах розвитку теперішнього суспільства. Нині ключовими завданнями освіти є розробка та впровадження новітніх технологій навчання, методів, засобів, прийомів та форм для більш ефективного засвоєння компетентностей і застосування їх в подальшому житті. Зараз освітній процес активно набуває нових реформ, відбувається осучаснення шкільної програми, шкільних закладів, тобто створюються належні умови для того, щоб дитина навчалась сучасно, комфортно та ефективно. Урок, як основна організаційна форма навчання в сучасній школі теж набуває деяких оновлень. В освітніх документах велика увага приділяється розвитку інноваційних технологій у навчанні, з метою переходу на нову систему, орієнтовану на особистість та неповторність кожної дитини.

Дослідженням теоретичних та практичних питань цього напрямку займаються вчені М. Башмаков, Г. Бермус, Л. Калашніков, О. Савченко та інші. За результатами проведеної роботи, важливим для розвитку особистості є діалогічна педагогічна взаємодія в освітньому середовищі, саме в таких умовах дитина має змогу формуватися як сучасна, вільна, гармонійна людина[1].